

В. Костюк,
*начальник відділу освіти, культури, туризму, молоді та спорту
Смизької селищної ради Дубенського району
Рівненської області*

ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ТА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА: ГРАНІ СПІВПРАЦІ

СМИЗЬКУ об'єднану територіальну громаду (ОТГ) Дубенського району Рівненської області було створено у квітні 2016 р. внаслідок об'єднання Смизької селищної ради, Шепетинської та Березівської сільських рад. Навколо адміністративного центру ОТГ – смт Смига – об'єдналося 13 сіл: Березівка (669 жителів), Комарівка (289), Миньківці (164), Онишківці (257), Сапанівчик (169), Тур'я (334), Шепетин (609), Буша (286), Голуби (70), Мартинівка (380), Нова Миколаївка (83), Стара Миколаївка (1024), Студянка (1047).

На жаль, для кожного населеного пункту одразу після об'єднання нічого не змінилося, особливих перетворень та покращення ніхто не відчув, а можливо, дехто і не зрозумів, що щось відбулося. Кожна рада працювала окремо, людей не питали, як потрібно діяти, та не пояснювали, що буде далі.

У грудні 2016 р. Смизька селищна рада оголосила конкурс на заміщення вакантної посади начальника відділу освіти, культури, туризму, молоді та спорту. На той час я перебувала у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Моєму найменшому сину виповнилося два роки. Було важко прийняти рішення, чи варто мені брати участь у конкурсі, залишити сина під опіку мами і йти на таку відповідальну роботу. Довго вагалася, але з кожним днем дедалі більше розуміла, що від мого рішення багато в чому залежить і майбутнє моїх трьох дітей, а вони варті того, щоб жити в заможній, розвинутій громаді, де кожному доступні якісні освітні та культурні послуги, де цінують розум та креативні ідеї, де комфортно молоді та безпечно жити кожному з нас.

Зваживши всі «за» і «проти», я поставила перед собою конкретну мету – стати лідером змін та комунікатором у Смизькій ОТГ, знайти інших ініціативних молодих людей та об'єднати їх між собою. Довго шукати не довелося, бо на той час бібліотекарі громади вже написали та направили до селищної ради два звернення, в яких просили передбачити видатки на заробітну плату згідно з чинним законодавством, закласти кошти на поповнення книжкових фондів та часткове оновлення матеріально-технічної бази бібліотек, а також створити окрему юридичну особу – центральну бібліотеку, яка стане своєрідним методичним центром для подальшої роботи. На жаль, на це звернення керівництво не зважило та не врахувало при формуванні бюджету на 2017 р., а тому бібліотекарі залишилися без надбавок за особливі умови праці, більше того – дехто з керівників натякав на майбутню оптимізацію, мовляв, для чого в сучасному світі, в еру цифрових технологій потрібні сільські бібліотеки. З приводу цього доречно навести думку нашого співвітчизника, нині відомого литовсько-французького письменника Я. Мельника: «Чому за шмат ковбаси ми можемо заплатити 10–15 євро, а за книгу – ні? А скільки на горілку йде? П'ють, бо нещасні. А нещасні тому, що дурні. А дурні тому, що мало читають і мають нерідко звужену до крапки особистість. Як вирватися з цього замкнутого кола?». Отже, відповідь може бути тільки одна: слід підтримувати книгозбірні, прищеплювати людям інтерес до читання, навчати їх критично мислити.

Бібліотекарі були обурені таким ставленням, ще більше їх лякала невизначеність та нерозуміння з боку влади. Тому, коли я перемогла в конкурсі і

2 січня 2017 р. вийшла на роботу, то першими моїми відвідувачами були саме працівники бібліотек. Вони чітко окреслили проблеми, з якими зіткнулися після об'єднання, і ми спільно написали нове, вже третє, звернення, запропонувавши шляхи виходу із ситуації.

Серед працівників книгозбірень була також молода бібліотекарка І. Польова, яка ще перебувала в декретній відпустці, проте їй була небайдуха подальша доля закладів культури в нових умовах децентралізації. Оскільки лише вона мала вищу фахову освіту, колеги запропонували кандидатуру І. Польової на посаду керівника центральної бібліотеки, яку потрібно було створити, та висловили готовність працювати з нею та разом долати перешкоди.

Під час зустрічі я зрозуміла, що саме бібліотеки можуть стати центрами комунікації, поширення правдивої та корисної інформації про життя громади, бути точками опори під час змін та сприяти формуванню нового мислення. Адже працівники книгозбірень уже відрізнялися від інших – не сиділи байдуке на робочому місці, не жалілися на некомпетентність влади, не боялися змінюватися самі, а пропонували альтернативу та свою допомогу.

Після жвавого обговорення наступного плану дій було вирішено спільними зусиллями, з консультаціями місцевих юристів, узятися за розроблення статуту центральної бібліотеки громади. Робили це бібліотекарі зимовими святковими вечорами або вихідними, збиралися у когось удома за комп'ютером, бо на роботі такої можливості не було, і замість святкових застіль працювали над проектом статуту та структури установи.

Через два тижні наполегливої праці було готове нове звернення, до якого додали напрацьований матеріал, а також клопотання про введення штатної одиниці директора Центральної бібліотеки. Я теж брала активну участь у розробленні документа, тому виносила його на розгляд сесії селищної ради та захищала разом. Спільними зусиллями здобули першу перемогу – наші вимоги задовольнили, статут затвердили. Нерозв'язаним залишилося питання надбавок та поповнення книжкових фондів, що теж було суттєвою проблемою, оскільки зміни до бюджету могли вносити лише через півроку.

Звичайно, я розуміла становище бібліотекарів, важко було переконати їх, що потрібно працювати шість місяців на голому ентузіазмі, але вони мене зрозуміли та підтримали, бо роботи в нас було ще багато і найважче чекало попереду.

Після утворення Смизької центральної бібліотеки ми зустрілися з керівником Рівненської ОУНБ В. Ярошук, яка уважно вислухала нас та надала корисні консультації й добрі поради. Це нам дуже допомогло, бо особисто для мене бібліотечна галузь була новою незвіданою цариною, я нічого не розуміла в плануванні та специфіці діяльності бібліотек. Але посада зобов'язувала вчитися, а ще було відчуття відповідальності за працівників книгозбірень, їх сім'ї, всіх членів громади, повноцінне життя яких залежало від наших дій.

Ми склали новий план діяльності, де на перше місце поставили роботу не з книгами, а з людьми, з місцевими депутатами, членами виконавчого комітету, щоб показати можливості бібліотечних установ і наголосити на їх важливій ролі в житті громади. Тепер у бібліотеці розглядалися питання децентралізації, обговорювалися прийняті рішення сесії, організовувалися зустрічі з депутатами, проводилося опитування мешканців громади на допомогу розробці Стратегії розвитку Смизької ОТГ.

Працівники бібліотек стали тими лідерами змін, на яких варто було рівнятися і педагогам, і клубним працівникам. Бібліотекарі відгукнулися на пропозицію взяти участь у Різдвяному фестивалі колядок «Україна хоче миру», підготували виставку «Великодній кошик» (її, до речі, було визнано найкращою серед усіх закладів Смизької селищної ради).

А першим масштабним проектом стала проведена влітку 2017-го «Студія моделювання літературних поглядів з Ярославом Мельником», в якій узяли участь бібліотекарі Рівненської області та жителі Смизької громади і Дубенського району. Цей захід, за словами самого автора, нашого земляка, став його дебютом на малій батьківщині, про яку він говорить у кожному своєму інтерв'ю, та був проведений на високому професійному рівні.

У серпні 2017 р. під час проведення I Креативного етнофестивалю «Ластівка FEST» працював Бібліотечний простір, який теж став новинкою для гостей та родзинкою свята.

За півроку роботи я поглянула на діяльність книгозбірень по-новому, адже спогади з дитинства нагадували про пусту, нецікаву бібліотеку, де лежали запилені книги. Я не хотіла, щоб такі установи були в нашій громаді, бо туди не ходитимуть сучасні діти, молоді батьки, і тоді необхідності в існуванні книгозбірні в селі дійсно не буде. Щоправда, не всі бібліотекарі працюють з однаковим ентузіазмом, але моральне та матеріальне стимулювання кращих ініціатив, креативних та активних працівників змушує інших підтягуватися й собі потроху змінюватися.

Досягненням 2017 р. вважаю те, що ми змогли обставити, не зламалися, адже перешкод було дуже багато, а навпаки – згуртувалися та стали однією командою. Завжди пишатимуся, що співпрацю з такими фахівцями, як директор Смизької центральної бібліотеки Ірина Василівна Польова, провідні бібліотекарі Валентина Сергіївна Кузьмич та Ірина Миколаївна Панасюк, молода бібліотекарка Віта Петрівна Кузьмич. Це мої однодумці, помічники, які працюють у Смизькій центральній бібліотеці Смизької селищної ради. Вони власним прикладом довели, що не потрібно чекати змін, які раптово впадуть на голову, а слід готуватися до них, шукати нову інформацію, вивчати досвід колег. Нам було дуже важко, бо таких історій бракувало, дорожньої карти, за якою можна рухатися, не було, але ми справилися, адже трималися разом, допомагали одне одному та не впадали у відчай у скрутний час.

При затвердженні бюджету на 2018 р. уже ніхто не заперечував проти видатків на бібліотечну галузь громади, бо депутати зрозуміли користь від книгозбірень. Поступово ці заклади перетворюються на сучасні інформаційні центри, яких так бракує в селах. При плануванні роботи ми передбачили й випуск нового місцевого видання – «Інформаційного вісника Смизької селищної ОТГ», який виходитиме за підтримки громади та спонсорів. Працюємо над створенням Асоціації бібліотекарів ОТГ, що зможе допомагати іншим сільським бібліотекам, котрі ще не усвідомили свого нового призначення в умовах децентралізації.

І знову згадую слова Я. Мельника, які стали для нас своєрідним девізом: «Йдіть до людей, говоріть з ними по-людськи – говоріть до серця, без зла, без пози, і є великі надії, що вони зрозуміють. Бо відчують. І ви їх відчуєте. Так буде створено спільне.

Непереможне». І я бажаю всім знайти своє місце у громадах, творити непереможні добрі справи, тримати руку на пульсі змін і не чекати, що хтось зробить висновки замість вас, бо це совкові стереотипи. Будьте свідомими, вільними, а свобода вимірюється часом, який ви витрачаєте на прийняття рішення для самого себе. Цінуйте час, бо він найдорожчий у світі, не витрачайте його на критику, бо дуже легко сидіти в останньому вагоні й голосно обурюватися швидкості і напрямку руху, але дуже важко зрушити з місця потяг, який довго стояв, та вести його у правильному напрямку разом з пасажирами. Допомагайте машиністові, адже буває інколи і так, що не можна знайти людину, яка вміє керувати, яка йде назустріч, яка критично та широко мислить. Тому шукайте молодих, творчих, здібних і кличте їх у бібліотечний простір на чашку кави для розмов та пошуку нових ідей! Успіхів усім!